

ette er en Kronik. Kroniken er udtryk for skribentens holdning. Du kan indsende Kronik-forslag [her](#).

Rystet forsvarsadvokat: Coronalovene er en skamplet på dansk jura

Det er et stor retssikkerhedsmæssigt problem, når potentielt meget vidtrækkende love som strafskærpsen i forbindelse med coronaforbrydelser bliver hastet igennem. Byrettens brug af bestemmelsen i forbindelse med coronademonstrationer viser faren.

AUTOMATISK OPLÆSNING

Foto: René Schütze/Fotograf René Schütze

KRONIKEN 14. JUN. 2021 KL. 15.26

Annonce

ERBIL G.E. KAYA
Erbil G.E. Kaya er forsvarsadvokat.

🚩 LÆS ARTIKLEN SENERE

FOR ABONNENTER

Covid-19 pandemien, der har hærget i Danmark og resten af verden, er blevet kaldt for den største krise i Danmark efter Anden Verdenskrig. De voldsomme og

enorme foranstaltninger og forandringer, der er sat ind for at inddæmme smitterisikoen, har påvirket hver og en af samfundets medlemmer.

Den nærmest totale nedlukning af samfundet har betydet, at mange har mistet deres arbejde og eksistensgrundlag, og stort set alle har oplevet social isolation og som følge heraf mistrivsel.

Forfærdelige tilstande i lande som Italien og USA blev vist på fjernsyn som eksempler på lande, hvor den manglende statslige reaktion på coronavirussens udbredelse kunne betyde et sundhedssystem i knæ og i forfald, hvis sundhedskapaciteten blev udfordret med for mange indlagte, hvilket ville afstedkomme færre og dårligere behandlingsmuligheder for coronaramte og andre alvorlig syge.

Kort sagt ville sundhedssystemets manglende mulighed for at følge med den strøm af indlagte patienter, som covid-19 ville medføre, betyde en overdødelighed.

Det var sådan, det blev lanceret krydret med skrækeksempler fra udlandet med indlagte patienter på hospitalsgangene og ventende patienter uden for hospitaler samt uværdig behandling af de døde.

Alt dette skulle give – og gav os rent faktisk – en forståelse af, at vores arbejde eller livsværk måtte krakelere og den totale isolation – som er naturstridigt for den menneskelige natur – indtræde, til fordel for, at vi kunne opretholde den menneskelige race. Dette skulle være ved, indtil redningskransen blev kastet i form af, at den livgivende vaccine igen på et tidspunkt skulle få os ud af den tilstand.

I ly af dette scenarie valgte politikerne at vedtage den efterfølgende meget omtalte straffelovens §81d (coronabestemmelsen), som siger, at straffen kan stige indtil det dobbelte, hvis en lovovertrædelse med henvisning til en række nærmere angivne straffebestemmelser har baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien i Danmark.

Dette kom i stand på grund af flere og flere eksempler med tyveri af værnemidler og registrering af et større antal anmeldelser om bedrageri vedrørende coronavirus.

I den forbindelse udsendte Justitsministeriet en pressemeddelelse 25. marts 2020, hvor justitsminister Nick Hækkerup udtalte, at regeringen nu ville sende et meget klart budskab til de personer, der udnytter krisen og begår kriminalitet for at berige sig selv på bekostning af resten af samfundet. Det tilføjes, at deres handlinger er 'usle' og noget, der ikke kan accepteres.

Dagen efter, 26. marts 2020, fremsatte justitsministeren lovforslaget, der i sin essens omtaler den omstændighed, at man gerne vil ramme tyverier af værnemidler samt svindel med hjælpe- og krisepakkerne. Sidstnævnte skulle i øvrigt ikke kun straffes dobbelt, men straffes firedobbelt.

Af bemærkningerne til lovforslaget nævnes blandt andet, at man ønsker at ramme de nye former for kriminalitet, der baserer sig på den frygt og usikkerhed, som fremkomsten af covid-19 har bragt med sig.

Det nævnes også, at »betingelsen om, at overtrædelsen har baggrund i eller sammenhæng med covid-19-epidemien i Danmark« indebærer, at den pågældende lovovertrædelse helt eller delvis skal have været motiveret af eller have til formål at udnytte den situation i landet, som covid-19-epidemien i Danmark har medført.

Ingen havde vel fantasi til at tro, at bestemmelsen lige skulle finde anvendelse ved demonstrationer, der har en særlig beskyttelse i grundloven

Yderligere nævnes det i lovforslagets bemærkninger, at det vil bero på en konkret vurdering af den begåede lovovertrædelse, herunder særligt overtrædelsens karakter, formål og kontekst, om betingelsen er opfyldt. Herefter nævnes eksempler som udnyttelse af hjælpepakkerne, værnemidler og andre knappe ressourcer under pandemien som omstændigheder, der vil være omfattet af §81d.

1. april 2020, altså 6 dage efter lovforslagets fremsættelse, afgives betænkning af Retsudvalget, hvor de politiske partier fordømmer de personer, som ikke udviser 'samfundssind', men forsøger at rage til sig i denne ekstraordinære situation, som vi som land står i.

Af ændringsforslagets nummer 6 i denne betænkning skrives, at straffelovens §134a om optøjer skal medtages i §81d og dermed give dobbelt op i straf med begrundelsen om, at det skal ses i lyset af, at der vurderes at være en vis sandsynlighed for, at politiet, sundhedspersonale m.v., risikerer at blive udsat for vold, trusler eller lignende »som led i deres arbejde med at håndhæve myndighedernes lovgivningsmæssige tiltag mod covid-19«. Derudover frygtes det, at der vil kunne opstå optøjer på grund af covid-19 situationen.

Allerede dagen efter, 2. april 2020, træder §81d i kraft og er altså gældende lovgivning.

Således kan man altså efter en rekordhurtig lovgivningsproces på kun 1 uge fra lovforslagets fremsættelse til ikrafttræden risikere at få en fordobling eller firedobling af fængselsstraffen for lovovertrædelser, der bundes i covid-19 kriminalitet.

Dette uden iværksættelse af en høringsproces hos de relevante aktører, herunder organisationer og foreninger, eller dialog med civilsamfundet for at få deres besyv med, som man normalt gør, fordi det bedre rimer på demokrati og retsstat, at lovgivning sker på et bredt og oplyst grundlag, hvor samtlige hensyn og holdninger tages med i betragtning, før en lov vedtages.

I forbindelse med denne ret vidtgående lovgivning blev der stillet 102 spørgsmål fra politikerne til justitsministeren om loven i løbet af 6 dage.

Da ændringsforslagets relevante bestemmelse om optøjer (§134a) dukkede op 1. april 2020, er der blot et enkelt spørgsmål til ministeren denne dag, der omhandler noget helt andet end optøjer. De øvrige 101 spørgsmål er stillet forinden ændringsforslaget 1. april 2020, hvor den famøse bestemmelse om optøjer kom ind i ellefte time dagen før lovens ikrafttræden, og politikerne eller andre kunne næppe nå at forstå eller fordøje eller have tid til at stille relevante spørgsmål med hensyn til bestemmelsens anvendelsesområde og rækkevidde.

Derudover havde ingen vel fantasi til at tro, at bestemmelsen lige skulle finde anvendelse ved demonstrationer, der jo har en særlig beskyttelse i grundloven og i et retssamfund.

Ændringsforslagets forudsigelse om optøjer og protester viste sig at holde stik. I takt med at befolkningen fik kuller af restriktionerne, begyndte flere og flere at stille spørgsmålstejn ved længden og intensiteten af restriktionerne.

Forskellige protestbevægelser opstod, og den mest slagkraftige af dem skilte sig ud ved navn Men in Black, der afholdt flere protestdemonstrationer over for regeringens førte coronarestriktioner.

Under en demonstration 9. januar 2021 endte det i kaos, og nogle blev samme dag eller senere hen anholdt og varetægtsfængslet for vold mod politiet eller for at opfordre hertil.

Da disse personer blev fremstillet i grundlovsforhør, blev de ikke sigtet efter §81d, men da de fik deres anklageskrift, kom coronabestemmelsen pludselig ind fra sidelinjen. Hvordan man fik den idé, når det gælder en udfordring af noget så helligt som retten til ytringsfrihed og retten til at demonstrere, må stå tilbage som en gåde.

Men ikke desto mindre fik anklagemyndigheden overbevist byretten om, at coronabestemmelsen skulle finde anvendelse, således at der blev givet dobbelt op på straffen, hvilken linje byretten fulgte i de efterfølgende domme, lige indtil Østre Landsret 19. maj 2021 omgjorde dommen og slog fast, at coronabestemmelsen ikke finder anvendelse ved demonstrationer.

Det er ikke klædeligt for en retsstat at straffe folk for deres holdninger fremfor deres lovovertrædelse

Byretten havde foretaget en ordlydsfortolkning og en alt for bogstavelig fortolkning af bestemmelsen og mente, at §81d fandt anvendelse, fordi demonstrationen havde baggrund i eller sammenhæng med covid-19. Landsrettens begrundelse skal jeg komme tilbage til.

Som forsvarsadvokat havde jeg den meget tvivlsomme ære at få lejlighed til at føre den første sag i Landsretten blandt de meget omtalte sager, der vedrører optøjer og voldsepisoder under demonstrationer mod coronarestriktionerne, og som medførte en forhøjelse af straffen med det dobbelte.

Annonce

Den tvivlsomme ære, fordi jeg er af den opfattelse, at det ikke er klædeligt for en retsstat at straffe folk for deres holdninger fremfor deres lovovertrædelse, hvorfor de sager aldrig burde have været ført efter §81d.

Som bekendt ville man jo ikke have straffet folk dobbelt, hvis de demonstrerede mod forringelser på eksempelvis velfærds-, børne- eller ældreområdet og i den forbindelse kastede med sten eller andet.

Hvis man derfor skræller det hele væk, står der kun holdningen tilbage til coronarestriktioner, der udgør grundlaget for at straffe dobbelt, når man demonstrerer. Dermed naturligvis ikke sagt, at man ikke skal straffes, hvis man begår lovovertrædelser under en demonstration, men var det virkelig lovgivers hensigt, at folk i denne situation skulle have dobbelt op i straf?

Det endte med, at Landsretten omgjorde byrettens afgørelse med begrundelse om, at det var betænkeligt at fastslå, at der er tale om, at den tiltaltes lovovertrædelser helt eller delvist var motiveret af eller havde til formål at udnytte den situation i landet, som covid-19-epidemien i Danmark har medført. Derudover var der ikke tale om, at overtrædelserne blev begået i forbindelse med myndigheders, herunder politiets, håndhævelse af lovgivningsmæssige tiltag mod covid-19. Derfor blev klienten frifundet for at have overtrådt coronabestemmelsen.

Straffen blev herefter nedsat fra 1 år og 3 måneders fængsel til 10 måneders fængsel.

I forbindelse med sagens gennemførelse henviste jeg blandt andet til Dommerforeningens bemærkninger af 28. marts 2020 til lovforslaget og Advokatsamfundets bemærkninger af 31. marts 2020, der begge kritiserer, at udtrykket »med baggrund i eller sammenhæng med covid-19 epidemien« er uklart, og at »bestemmelsens ordlyd er potentielt meget vidtgående«.

Derudover var der politikere, der i medierne udtrykte forundring over, at bestemmelsen blev brugt i relation til en demonstration, og at de ville have stemt imod, hvis man vidste, at det ville gælde i den situation.

Dette og hele den nævnte lovgivningsproces viser, at det er noget makværk at kaste sig ud i lovgivning, som er upræcis og åben for fortolkning med den virkning, at det bringer os alle i en retsløs tilstand, fordi ingen ved – heller ikke de partier, der har lagt stemmer til – hvornår en lov, der har til formål at give særlig hårde domme, gælder.

LÆS OGSÅ

Forskere: Politikerne bliver ved og ved at begå de samme fejl, når det gælder daginstitutioner

KRONIKEN |

Forfatter: Det tog 300 år. Men Danmark er langt om længe ved at indstille sig på, at vi ikke ejer Grønland

KRONIKEN |

Kulturhistoriker: Krænkelser er ikke okay. Men kvinder tænder jo på magtfulde mænd. Det må vi acceptere

KRONIKEN |

ANNONCØRBETALT INDHOLD FRA VISIT FJORDLANDET

Byens bedste gartnericafé, mikrobryggeri og kajak-klub: Tag til Roskilde og hold weekend

[Læs mere](#)

2021
FJORDLANDET
Medier og Markedsføring

Den almindelige forståelse og retsorden er, at straffebestemmelser er så alvorlige for os alle på grund af udsigten til et fængselsophold, at vi alle må og skal kunne vide, hvornår noget er strafbelagt, ved en almindelig gennemgang af loven.

Selv Amnesty International, som formentlig ikke særlig ofte blander sig i danske forhold, har sendt et brev af 17. marts 2021 til medlemmerne af Retsudvalget, hvor de stiller spørgsmålstejn ved, om det virkelig var i situationer som coronademonstrationer, man ønskede at anvende §81d, idet Amnesty opfordrer til, at der tages hensyn til beskyttelsen af ytrings- og forsamlingsfriheden, samt at konsekvenserne for lovovertrædelser ved en demonstration, hvis den omhandler coronarestriktioner, ikke er anderledes, end hvis den omhandler andre af regeringens politiske tiltag.

Rent juridisk var det også relevant at gøre gældende i Landsretten, at §81d ikke i sig selv er en straffebestemmelse, ligesom eksempelvis bestemmelserne om røveri, tyveri, hærværk eller narkotika er det, men at det er en grund til at skærpe straffen, hvis situationen falder inden for bestemmelsen. Eksempelvis kan man også straffes dobbelt efter straffelovens §81a, hvis en lovovertrædelse sker i en bandekonflikt, men det er kun i den situation, at bestemmelsen finder anvendelse.

Der har været pres på retssikkerheden og frihedsrettighederne hos borgerne

Den gælder således ikke, hvis det ikke er bandemedlemmer, ligesom den heller ikke gælder, hvis det er bandemedlemmer, der begår røveri, eller hvis to bandemedlemmer har et personligt opgør mod hinanden. Der skal være tale om en bandekonflikt, før man kan straffes dobbelt.

Der var enighed mellem anklagemyndigheden og forsvaret om, at selve situation med en stor mængde mennesker forsamlet til en demonstration var undtaget fra coronalovgivningen, da det ellers ville være problematisk i forhold til grundloven og menneskerettighedskonventionen.

Derfor var det min pointe, at det ikke giver mening at bringe en bestemmelse om strafforhøjelse ind i en situation, som falder uden for coronalovgivningen og derfor ikke kan have sammenhæng eller baggrund i covid-19 epidemien.

Anklagemyndigheden ville med meget stor sikkerhed have fået lov til at gå videre med sagen til Højesteret, men det har de undladt at gøre inden for fristen, og det må derfor opfattes således, at anklagemyndigheden er enig i Landsrettens afgørelse eller har set sig nødsaget til at lukke sagen, da kritikken over for anvendelsen af §81d har været så massiv hos befolkningen samt hos eksperter og retssystemets professionelle aktører.

Annonce

Dette manifesteret ved Advokatsamfundets formand, Martin Lavesen, der i forbindelse med valget som formand 4. juni 2021 samme dag til Advokatwatch udtalte:

»Debatten om retssikkerhed er helt central for Advokatsamfundet, og netop nu er der et stort behov for, at advokater værner om retsstatens principper og forsøger at påvirke politikerne.

'Det er et arbejde, der har hele coronanedlukningen som bagtæppe, hvor det er min opfattelse, at der har været pres på retssikkerheden og frihedsrettighederne hos borgerne,' siger han«.

Sidste chance:
Politikens Debattør- og
kritikerskole KBH 2021

[Læs mere](#)

Denne opfordring er hermed taget til efterretning og forsøgt gjort ved denne Kronik.